

Területi autonómiák Európában: megoldások és kihívások

Nemzetközi konferencia

2013. április 8-9.

Tisztelt Olvasó!

Nagy örömmre szolgál, hogy a Nemzetpolitikai Kutatóintézet 2013. április 8-9-én megrendezett „Területi autonómiák Európában: megoldások és kihívások” című nemzetközi konferenciájáról készült beszámolómat Önhöz és mindazokhoz eljuttathatjuk, akik nem tudtak részt venni a rendezvényen. Ebben az évben már három olyan műhelybeszélgetést is szerveztünk, amelyek során a működő autonómiaformákkal (Skócia, Katalónia, Dél-Tirol, Québec, Åland-szigetek, Val d’Aoste) ismertettük meg a közönséget, így az áprilisi konferenciánk is szervesen illeszkedett ebbe a koncepcióba. A konferencián amellet, hogy neves külföldi előadókat kértünk fel arra, hogy az autonómiákkal kapcsolatos elméleti és gyakorlati tudásukat osszák meg a hallgatósággal, azt is kiemelten fontosnak tartottuk, hogy a külhoni magyar autonómiatörekvéseket megismertessük külföldi vendégeinkkel. A konferencia első napján ezért a már létező autonómiák – köztük a vajdasági Magyar Nemzeti Tanács – kerültek bemutatásra, míg a második napon az erdélyi, felvidéki és kárpátaljai autonómia elképzeléseké volt a főszerep. Terveink szerint a konferencián elhangzott előadások szerkesztett változatait még 2013 folyamán kötetet formájában is megjelentetjük.

A kétnapos konferencia további apropóját az adta, hogy éppen 10 évvel ezelőtt fogadta el az Európa Tanács a Gross-jelentést, amely az autonóm régiók államon belüli konfliktuskezelésben betöltött pozitív szerepét hangsúlyozza. Mindamellet, hogy az autonómia segít megelőzni a többségi és kisebbségi nemzet közötti konfliktusokat, demokratikus keretet biztosít a nemzeti kisebbség reprodukciójához oly módon, hiszen lehetővé teszi, hogy a kisebbség tagjai döntsenek az őket érintő kérdésekben.

Az autonómiatörekvéseket sokan a kisebbségek nacionalizmusának kifejeződéseként látják és látatják. Ilyen értelmezésben minden kisebbségi jogkövetelést nacionalizmusnak lehet tekinteni, ez pedig megkérdőjelezheti az európai kisebbségvédelem létjogosultságát. Helyesebb azonban úgy feltenni a kérdést, hogy miért nem biztosítja a többség a kisebbségek jogos törekvéseit; a probléma gyökere tehát sokkal inkább a többségi nacionalizmusban keresendő.

Dr. Kántor Zoltán
igazgató, Nemzetpolitikai Kutatóintézet

Kántor Zoltán, a Nemzetpolitikai Kutatóintézet igazgatója köszöntőjét követően *Semjén Zsolt* nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes nyitotta meg a Nemzetpolitikai Kutatóintézet által szervezett nemzetközi konferenciát. Semjén Zsolt beszédében kiemelte, hogy a kisebbségek jogai emberi jogok a közösség szintjén, a kisebbségek jogai és a személyes emberi jogok nem állíthatók szembe egymással, nem választhatók el egymástól. Megjegyezte: az egyes külföldi magyar nemzetrészekre jellemző autonómia-elképzelések nem a valóságtól elrugaskodott törekvések, hiszen mindegyikre találunk példát az Európai Unióban. Az autonómiakoncepció tekintetében elmondta, hogy a külföldi magyarok számára területi és kulturális autonómia biztosítására egyaránt szükség van: a szóránymagyarságot megilleti a kulturális autonómia, a többségi magyarság számára pedig a területi autonómia lenne ideális.

Az autonómia a kisebbségi jogok királynője - fogalmazott Semjén Zsolt, majd hozzátette: a magyarság nem alávalóbb egyetlen más nemzetnél sem. A magyar kisebbség tagjai nem lehetnek másodosztályú uniós polgárok, másodrangú emberek, és ami másoknak jár, nekünk is jár - szögezte le.

Semjén Zsolt kiemelte az autonómia előnyeit, miszerint a kisebbség tekintetében lehetővé teszi az identitás megőrzését, a többségi nemzet számára pedig garanciát jelent a területi integritásra. Az autonómia a többségi állam, a kisebbség és az anyaország számára egyaránt kedvező megoldás, Magyarország erre szeretné felhívni a szomszédos országok figyelmét. Megjegyezte, hogy a tapasztalatok szerint, ahol az autonómia különböző formái megvalósulnak, az adott terület prosperitásnak indul, amiből az ott élők összességében, a kisebbséghez és többséghez tartozó állampolgárok egyaránt profitálnak.

A konferencia első előadója *Andreas Gross*, a svájci nemzetgyűlés szociáldemokrata képviselője volt, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének tagja, a közgyűlés által 2003-ban elfogadott, az autonómiák pozitív tapasztalatait bemutató jelentés szerzője.

Gross előadásában az autonómiát a demokratizálódási folyamat részeként ábrázolta. Hangsúlyozta, az autonómia nem szünteti meg a konfliktusokat, azok a demokrácia természetes velejárói, viszont csökkenti az erőszakos konfliktusok számát; az autonómia révén elkerülhető, hogy a konfliktusok erőszakba torkolljanak. Az autonómia az erős demokráciák része, a demokrácia és az autonómia fogalmai így elválaszthatatlanok egymástól. Tökéletes demokrácia nem érhető el, de az autonómiák kiépítésével csökkenthetőek a

tökéletlenségei. Gross szerint szükség lenne a demokrácia és a szabadság fogalmainak pontosabb meghatározására, újradefiniálására is, ezután lehet meghatározni az autonómia pontos helyét a demokratizálódási folyamatban.

Szerinte a mai európai demokráciák kettős válságon mennek keresztül: túlságosan nacionalisták, miközben az állampolgárok helyzetét meghatározó döntések többsége transznacionális szinten születik, valamint túl centralizáltak, eltávolodtak az állampolgároktól. Ennek kiküszöbölésére a politikai hatalom decentralizációjára van szükség, valamint transznacionálissá kell alakítani a demokráciákat. A decentralizáció kétféleképpen valósítható meg: szimmetrikus föderalizmus, vagy aszimmetrikus föderalizmus útján, utóbbinak újabb két módja lehetséges: a területi és kulturális autonómia.

Gross arra hívta fel a figyelmet, hogy a decentralizáció és a részvétel fogalmi szorosan összefüggnek egymással és nem egymást kizáró tényezők. Mindkettőnek a hatalommegosztás az alapja. A részvételi demokrácia lényege, hogy civilizált politikai viták révén integrálnak, emellett az állampolgárok döntéshozásba való bevonása hozzájárul a demokrácia decentralizálásához. A részvételi demokráciák a képviselést még reprezentatívabbá teszik: azáltal, hogy az emberek elkezdnek gondolkodni közpolitikai témákon is, részt vesznek a politikai közbeszédben, a politikusok visszacsatolást kapnak a választók igényeiről, elvárásairól, így jobban képviselhetik őket.

A hatalommegosztás a demokrácia fontos építőeleme. Az autonómia a hatalommegosztás egy módja, a demokratizálódási folyamat része. A hatalommegosztás létrehozza a fékek és ellensúlyok rendszerét, amely az erős demokráciák alapja. Összefoglalásként elmondta: egy erős demokráciához hatalommegosztásra, részvételre, decentralizációra, nagyobb fokú autonómiára van szükség, ezeknek a szükségességéről kell meggyőzni az állampolgárokat.

Markku Suksi, a finnországi Åbo Egyetem tanára előadásában megjegyezte, hogy – megfigyelései szerint – minél inkább jellemez egy közösséget a nacionalizmus, annál kisebb esély nyílik a kisebbségi jogok elismerésére, érvényesítésére, illetve az autonómia megvalósítására. Kiemelte, hogy a területi autonómia általánosan elterjedt megoldás az államigazgatásban, rendkívül nagyszámú és sokféle autonómia létezik világszerte, bár ezek közül nem mindegyik alapszik kisebbségi népcsoportok jelenlétén.

Suksi elmondta, napjainkban az unitárius államok kezdenek háttérbe szorulni. A mai államok többségében jelen vannak állami szint alatti entitások, legyen szó föderális berendezkedésű országról vagy unitárius országon belül létező autonóm területekről.

Az autonómiákat aszerint csoportosította, hogy milyen szintű jogszabályok hozzák őket létre, illetve szabályozzák a működésüket, és milyen jellegű hatalmat képesek gyakorolni, milyen önálló jogalkotási hatáskörökkel rendelkeznek.

Az autonómiával kapcsolatban a hatalommegosztás lényeges kérdés. A föderális államok és a területi autonómiák kapcsolatáról Suksi elmondta, hogy a klasszikus föderális berendezkedésű államokban a szövetségi szint hatáskörébe tartoznak a kifejezett jogkörök, míg a helyi szint a reziduális hatásköröket gyakorolja. A területi autonómia esetében a helyzet fordított: az autonóm entitás hatáskörébe tartoznak a taxatív jogkörök, a központi kormányzat pedig a reziduális hatalommal rendelkezik, és az állampolgárok rendszeres időközönként tartott választások útján döntenek a politikai képviselőről, amely helyi szinten valósul meg. Megjegyezte, hogy a föderális államokkal szemben a területi autonómia esetében a központi hatalom elvben nem írhatja felül a helyi szint jogalkotása által hozott döntéseket, de e tekintetben is számos eltérés van az egyes autonómiák között. A területi autonómia hosszú távú működésének biztosításával kapcsolatban így lényeges, hogy milyen jogszabályon alapul az autonómia (alkotmány, autonómia státútum, nemzetközi szerződés stb.).

Suksi részletesen beszélt az Åland-szigetek példájáról Finnországban, amely autonómia rendkívül jól rögzült a jogrendben: az autonóm státusz számos, különböző szintű jogszabályban került rögzítésre. Az Åland-szigetek esetében széles hatáskörű autonómiáról van szó, melynek kiindulópontját a Nemzetek Szövetsége által adott nemzetközi garanciák jelentették. Ezzel kapcsolatban Suksi kiemelte, hogy a nemzetközi garanciák nincsenek kőbe vésve, ezek módosíthatóak. Az Åland-szigetek esetében erre a helyi jogalkotók, valamint Finnország részéről is sor került, illetve Finnország EU-csatlakozása is felülírt egyes garanciákat (ezek azonban mindig az Åland-szigetek jóváhagyásával történtek). Kiemelendő, hogy az Åland-szigetek esetében Finnország a nemzetközi garanciákon túlmenően maga is vállalásokat tett az autonómia biztosításával kapcsolatban. Suksi szerint a modern emberi jogok világában nem jöhetne már létre az Åland-szigetekhez hasonló, széles jogkörökkel rendelkező autonómia. 1921-ben a Népszövetség azzal a céllal rögzítette az Åland-szigetek lakosságának különleges jogait, hogy biztosítsa számukra a jólét, boldogság feltételeit, ezek a célok Suksi szerint azóta teljesültek.

A területi autonómia nem képes minden konfliktust feloldani az anyaország és a kisebbség között, és nem képes az emberi jogok teljes körű biztosítására sem, Suksi ugyanakkor kiemelte, hogy Åland lakossága számára az öngazgatás megszerzése számos pozitívumot

hozott: az EU tíz legjobban teljesítő régiója közé tartozik, valamint Finnországban itt élnek a legegészségesebb emberek és itt a legmagasabb a születéskor várható élettartam is.

David J. Smith, a skóciai Glasgow Egyetem és a svédországi Uppsala Egyetem professzora előadásában a nem területi autonómiára (NTA) fókuszált, azt hasonlította össze a területi autonómiával. Bevezetésként Smith a kisebbségi autonómiák történelmi háttéréről beszélt és emlékeztetett a kisebbségi jogok gyakorlásának korlátaira, miszerint vannak olyan kisebbségi jogok, amelyek csak közösségi szinten gyakorolhatók (pl. a kulturális jogok, vallásgyakorlásra vonatkozó jogok), az egyéni jogok szintjén nem értelmezhetők.

A kisebbségi területi autonómiával kapcsolatban elmondta, hogy a számos előny mellett (pl. kulturális identitás megőrzése a saját intézményeken keresztül, jólét kiterjesztése) hátrányokkal is jár: nem eredményes a kis létszámú és területileg szétszórta élő kisebbségek esetén, területén belül új kisebbségeket termel ki (akik adott esetben az anyaország többsége), emellett politikai szempontból érzékeny képződmények, különösen Közép-Kelet-Európában, ahol gyakran az állam szuverenitásának csorbulásaként tekintenek rá.

A nem területi (Non-Territorial Autonomy, NTA) autonómiával kapcsolatban kitért az Otto Bauer és Karl Renner által még az Osztrák-Magyar Monarchia idején kidolgozott koncepcióra, amely a Habsburg Birodalom átalakítására irányult a személyi elvű autonómia alapján, a tervezett modellt azonban sosem valósították meg. A nem területi autonómia az unitárius államokon belül élő kis létszámú és szórványkisebbségek számára ideális megoldás lehet, példaként Észtországot és a magyar kisebbségi önkormányzatot említette. NTA működhet területi autonómia kiegészítéseként is, például Belgium vagy Kanada esetében. Közép-Kelet Európában a NTA lehetséges és megfontolandó alternatíva lehet, ugyanakkor csak rövid távon lehet eredményes, hosszú távon ugyanis a tömbökben élő kisebbségek igényei kielégítetlenek maradnának. A megoldás a NTA és a területi autonómia összekapcsolása lehet, ezt azonban politikailag nehéz megvalósítani, nagyfokú geopolitikai stabilitásra és integrációra van hozzá szükség európai szinten.

A konferencia délutáni szekciójának moderátori tisztségét *Tóth Norbert*, a Nemzetpolitikai Kutatóintézet kutatója töltötte be. Tóth Norbert a szekció rövid felvezetésében megemlítette, hogy a sorra kerülő témák egy kivételtől eltekintve esettanulmányok lesznek, melyek az Európában már működő egyes autonómia modellek kialakulását és sajátosságait ismertetik majd.

Jakab András, a Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Intézetének igazgatója előadásában az állam és a kisebbségek kapcsolatát mutatta be az alkotmányosság szempontjából. Kutatásai során öt modellt különített el, melyek kritériumait egy tizenhat kérdésből álló vizsgálati módszerrel állapította meg.

- I. Egy állam – egy államnemzet
- II. Egy állam – többnemzetiségű nemzet
- III. Egy állam – számos, egyenlő etnikumból álló nemzet
- IV. Egy állam – egy domináns nemzet számos kisebbséggel
- V. Egy állam – etnikai nemzet nélkül

Jakab András az időkerethez igazodva az I. és a IV. típust mutatta be részletesen, tizenhat kérdéses vizsgálati módszer segítségével. Véleménye szerint az I. modell alapvetően egy nemzetállami, nacionalista keret, melyben a kisebbségek, mint közösségi csoportok semmilyen jogokkal nem bírnak, azzal csupán az egyének rendelkeznek. Az állam célja egyértelműen az asszimiláció, ami az egyedüli út a nemzetiségeknek, hogy kitörjenek a kizártságból és a nemzet részeivé, valamint választópolgárokká váljanak. Az ilyen típusú államban a kisebbségvédelemnek nincs intézményesen biztosított kerete, és a kisebbségi jogok védelme is csupán a diszkriminációellenes intézkedésekben nyilvánul meg. Jakab András szerint ennek a modellnek az az előnye, hogy alkotmányosság szempontjából egy egyszerű rendszer, melyet könnyű megérteni és alkalmazni, azonban nincs olyan ország, amely ne rendelkezne kisebbségekkel. Így a hátránya is abból ered, hogy hosszabb távon a konfliktusok kiéleződéséhez vezethet. Az őshonos kisebbségekkel szemben leginkább Görögország követi ezt a modellt, azonban az új bevándorlókkal szemben szinte minden európai állam ilyen viszonyulást tanúsít. A legjobb példa erre a török kisebbség helyzete Németországban.

Jakab András szerint az európai országok többsége, köztük Magyarország is a IV. modellt alkalmazza. Noha ebben az esetben is van egy nemzet, mely domináns szerepkört tölt be, de a kisebbségi jogok és az intézményesített keretek biztosítva vannak, és a nemzetiségek a választópolgárok közösségének tagjai. Az alkotmányosság szempontjából ez már bonyolultabb konstrukció, mivel az alkotmány tartalmazza a kisebbségeknek nyújtandó garanciákat, viszont ez is adja a rendszer előnyét, mivel elsimítja a konfliktusokat. A hátránya azonban az, hogy csak bizonyos etnikai kisebbségeket ismer el, így az újonnan bevándorló nemzetiségek nem tudnak élni ugyanazokkal a jogokkal, mint az őshonos kisebbség.

Jakab András zárógondolatként az Európai Uniót is megpróbálta elhelyezni, mely szerinte leginkább a III. és az V. típus, azaz a svájci és az amerikai rendszer kombinációja, viszont, hogy a következő időszakban melyik irányhoz közeledik majd jobban, az még nyitott kérdés.

Günther Rautz, a bozeni European Academy kutatója a dél-tiroli autonómia létrejöttének történetét és sajátosságait ismertette, mely véleménye szerint Európa egyik legismertebb és legsikeresebb példája az etnikai konfliktuskezelés terén. Tirol területe az I. világháborút lezáró párizsi békekonferenciáig az Osztrák-Magyar Monarchia részét képezte. A Saint-Germain-i békeszerződés azonban kettéosztotta, így északi része Ausztria fennhatósága alatt maradt, míg a déli az Olasz Királyság részévé vált, annak ellenére, hogy az etnikai arányok nem indokolták a terület elcsatolását.

A német kisebbség Benito Mussolini hatalomra kerülésétől kezdődően az olasz asszimilációs törekvések fő célpontjává vált. A kezdeti intézkedések egyike volt a lakosság, a városok és a földrajzi nevek olaszosítása, a német tannyelvű iskolák bezárása, valamint az olasz lakosság betelepítése a terület német létszámfölényének csökkentése érdekében. A Dél-Tirolban kiéleződő konfliktus fontosságát jelzi, hogy a '30-as években a náci Németország és a fasiszta Olaszország külpolitikai viszonyára is sokáig hatással volt.

A megoldásra való törekvés és a konstruktív vita ideje a II. világháború után következett be. Az 1946-ban Ausztria és Olaszország között megkötött Gruber – De Gasperi egyezmény volt az első lépés a területi autonómia felé. Azonban két évre rá az olasz kormány kiadta az első Autonómia Statútumot, melynek értelmében az olasz többségű Trento megyét hozzákapcsolták Dél-Tirolhoz, és az így kialakult területen a németek csak az összlakosság harmadát tették ki. A helyzet megoldatlansága olyan szintre gerjesztette az indulatokat, hogy az '50-es évek végétől kezdve a német kisebbség szélsőséges tagjai terrorakciók végrehajtásával kívánták kiharcolni a valódi önrendelkezési jogok megadását.

Az osztrák-olasz tárgyalások eredménytelensége miatt az ENSZ Közgyűlése elé terjesztették az ügyet, mely két határozatában is kijelentette, hogy a kérdést békés eszközökkel, a lehető leghamarabb meg kell oldani. Olasz kezdeményezésre ezért létrehozták a Tizenkilences Bizottságot, mely olasz, német és ladin politikusokból, közéleti személyiségekből és üzletemberekből állt. A bizottság három év alatt elkészítette a 137 pontból álló Alto Adige-i javaslatcsomagot, és erre építve 1972-ben kiadták a második Autonómia Statútumot, mely ma is a dél-tiroli autonómia legfontosabb jogforrásának számít.

A gyakorlatban való teljes megvalósítására azonban még így is 20 évet kellett várni, de az így létrejött modell a területi és a kulturális autonómia sajátosságait ötvözi. A területen élő mindhárom őshonos nemzetiség rendelkezik saját tannyelvű iskolákkal, azonban a diákoknak el kell sajátítaniuk a többi nép nyelvét is, így segítve ezzel az egymás iránti tisztelet kialakulását. A közigazgatási pozíciók és a költségvetési források elosztásában a legfrissebb népszavazási arányokat veszik figyelembe, és ez alapján alakítják ki a kvótákat.

Előadása zárógondolataként Günther Rautz felhívta a figyelmet arra, hogy bár Dél-Tirol kérdése európai léptékben nézve nem volt egy nagy probléma, de így is hosszú évtizedekre és nemzetközi szintű együttműködésre volt szükség ahhoz, hogy végül kialakuljon egy mindenki által elfogadható és működőképes autonómia modell.

Sabrina Ragone, a madridi Alkotmányügyi és Politikatudományi Központ kutatója a katalán függetlenedési törekvésekkel kapcsolatban tartott előadást. A téma bemutatását négy fő részre osztotta, melynek első pontjában egy rövid előzményt adott Spanyolország decentralizációjának történetéről. E szerint Madrid már 1931-ben autonóm területté nyilvánította Baszkföldet, Galíciát és Katalóniát, azonban a polgárháború, majd a Franco rezsím évei megállították ezt a folyamatot. A diktatúra bukását követően, az 1978-ban elfogadott új alkotmány rugalmas keretet biztosított a régióknak az autonóm jogok elnyerésére, vagy a további jogkörök kiszélesítésére. Ez az úgynevezett principio dispositivo elv. Ennek köszönhetően nem csupán a korábbi területek kapták vissza autonómiájukat, hanem 1981-re már harminc régió kapott jogalkotási hatáskört.

Az ezredforduló után egy új folyamat vette kezdetét, melynek célja az autonóm területek minden korábbinál szélesebb lehetőségekkel való felruházása volt. Az új törekvések a baszk regionális parlament hatására indultak meg. Ez a parlament egy olyan törvényt fogadott el, mely a baszk közösséget különleges identitással bíró, európai népként határozta meg, és a regionális parlament úgy tekintett erre, mint Baszkföld és Spanyolország közötti új megállapodásra, mely két szuverén állam között kötött. A madridi központi országgyűlés, melynek beleszólási joga van az autonómiát érintő jogszabályalkotásba, elutasította a törvényt, viszont az események a többi nemzetiségre, különösen a katalánokra inspirálóan hatottak.

2006-tól kezdődően a katalán regionális parlament is új igényekkel lépett fel, de 2010-től már a korábbinál is erősebb célok, a szeparatizmus követelése fogalmazódott meg a lakosság körében. A 135 tagú regionális törvényhozásban 62 mandátumot szereztek a szeparatizmust

nyíltan felvállalók, akik tömegdemonstrációkkal próbálják felhívni a lakosság figyelmét a törekvéseikre. 2012 novemberében a regionális parlament elnöke egy szuverenitási deklaráció megszavazására kérte fel a pártokat, azonban az eredmény jóval szorosabb lett, mint ahogy azt előzetesen várták. Mintegy 70 elutasító szavazat érkezett a deklarációra, melyet végül a katalán baloldal támogatása miatt elfogadtak. A kiáltvány szerint a függetlenedés sarokpontja a Spanyolországgal és az európai államokkal való párbeszéd, de céljuk elérése érdekében nem riadnak vissza semmilyen legális eszköz felhasználásától sem.

Sabrina Ragone zárógondolataiban a népszavazásnak, mint egy különleges érdekérvényesítő eszköznek a lehetőségét vizsgálta meg. Kifejtette, hogy a spanyol alkotmány nem teszi lehetővé az országból való egyoldalú kiválást, így kötelező érvénnyel nem bírna egy ilyen esemény. Az egyetlen megoldás az alkotmánymódosítás lenne, mely már a regionális parlamentben is felmerült opcióként, azonban ha a katalánok be is terjesztenék a módosítást a központi országgyűlésnek, azt egy országos népszavazás keretében kellene megerősíteni, ennek sikere azonban jelenleg nem reális.

A nap utolsó előadójaként **Korhecz Tamás**, a szerbiai Magyar Nemzeti Tanács elnöke mutatta be a nem területi autonómia Szerbiában működő modelljének sajátosságait, és a magyar kisebbség lehetőségeit. Korhecz Tamás véleménye szerint az autonómia elsősorban azért fontos eszköz, mert ez szavatolhatja a nemzetiségek identitásának a megőrzését, valamint egyenlőséget teremt a kisebbségi és a többségi társadalom között. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a nem területi alapú modell elsősorban Európa keleti felében elterjedt módszer. A vajdasági modell is ezen alapul, mely sok tekintetben hasonlít azokhoz a keretekhez, melyek Magyarországon, Horvátországban vagy Szlovéniában működnek, azonban Szerbiában a kisebbségek nem helyi, hanem országos szintű önkormányzatiságot nyernek el. A jogkörök tekintetében pedig szintén szélesebb lehetőségekkel bírnak, mint a kelet-közép európai, vagy az észak-balkáni térség államaiban élő nemzetiségek. Mivel Szerbia egy etnikai szempontból rendkívül heterogén állam, és az egyes nemzetiségek létszáma között nagy a különbség, ezért az autonómia által kínált lehetőségeket úgy kellett kialakítani, hogy annak mind a szórvány, mind az egy tömbben élő kisebbségek élvezhessék az előnyeit. Korhecz Tamás előadásában kitért arra is, hogy a Magyar Nemzeti Tanácsnak milyen jogkörei és kompetenciái vannak. Eszerint többek között például tanácsadói szervként is működik, de emellett véleményezhetik a magyar kisebbséget érintő törvényjavaslatokat, vagy kezdeményezhetik újak meghozatalát. A finanszírozás terén megemlítette, hogy

egyaránt gazdálkodhatnak állami és helyi forrásokból. Az előadás utolsó részében Korhecz Tamás kitért néhány negatívumra is, melyek gátjai az autonómia zavartalan működésének. Ilyen a hatalom megosztásának a kérdése, mivel az egyes állami szervek még mindig nem hajlandók elismerni, hogy a Magyar Nemzeti Tanács egy olyan hatóság, melynek ki kell kérni a véleményét az egyes ügyekben. Így több esetben is bírósághoz kellett fordulni, hogy a meglévő jogait a gyakorlatban is érvényesíteni tudják. Úgy tűnik, hogy a rendszer sem áll kellően stabil lábakon még, mivel több kezdeményezés is foglalkozik azzal, hogy csökkentse a nemzeti tanácsok jogköreit, de Korhecz Tamás bízik abban, hogy a szerb Alkotmánybíróság végül elutasítja ezeket az indítványokat.

Korhecz Tamás előadását követően **Répás Zsuzsanna**, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium helyettes államtitkára zárszavával hivatalosan véget ért a konferencia első napja.

A rendezvény második napján került sor a határon túli magyar közösségek kurrens autonómiatörekvéseinek bemutatására három workshop keretében, amelyeken az előző nap résztvevői is aktívan részt vettek. Az első panelben **Salat Levente**, a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem professzora a romániai magyarság autonómiatörekvéseiről tartott előadást. Az előadó kifejtette, hogy ebben az esetben a romániai belső jogi környezet megfelelő átalakításával érhető el leginkább az autonómia, valamint felhívta a figyelmet arra, hogy Románia éppen a területi közigazgatás reformja előtt áll.

A következő panelben a szlovákiai, valamint az ukrain magyarság autonómiatörekvései kerültek terítékre, amelyek és a romániaihoz képest kevésbé aktuálisak. **Tokár Géza** politológus, a Szlovákiai Magyarok Kerekasztala szóvivője megjegyezte, hogy a felvidéki magyarság esetében az autonómia jelenleg nem igazán része a hétköznapi diskurzusnak, így itt inkább a lehetséges kitörési pontok megjelölése lehet a cél. A következő előadó, **Ferenc Viktória**, a Nemzetpolitikai Kutatóintézet munkatársa Kárpátalja területi autonómiatörekvéseit mutatta be történeti kontextusban, valamint ismertette a kárpátaljai magyarságnak a Tisza-melléki járásra vonatkozó autonómia elképzeléseit. Előadásában kiemelte, hogy az ukrán államnak az autonómia gondolatát elutasító attitűdje nem lehet érvekkel kellően megalapozott, ugyanis Ukrajnában jelenleg is működik autonóm területi entitás, nevezetesen a Krím-félszigeten.

Az utolsó panel előadója **Vizi Balázs**, a Nemzeti Községi Szolgálati Egyetem docense és a Magyar Tudományos Akadémia Kisebbségkutató Intézetének tudományos főmunkatársa volt. Vizi Balázs bemutatta a kisebbségi közösségek területi autonómia iránti igényének nemzetközi jogi és uniós jogi kereteit, valamint az ilyen törekvések előtt álló akadályokról is szólt. A panelbeszélgetéseket kérdések és hozzászólások sorozata kísérte. A konferencia második napja Kántor Zoltán igazgató rövid, összegző zárszavával fejeződött be.